

بسم الله الرحمن الرحيم

مبانی برداشت از قرآن

جایگاه قرآن ، از زبان قرآن

الإِسْرَاءُ : ٩ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ
الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا

قرآن، از نگاه اهل بیت (ع)

ریّان بن صلت از امام رضا علیه السلام پرسید:

نظر شما درباره قرآن چیست؟ امام فرمود:

كَلَامُ اللَّهِ لَا تَتَجَاوَزُوهُ وَلَا تَطْلُبُوا الْهَدْيَ فِي غَيْرِهِ فَتَضَلُّوا
قرآن کلام خداست،

از آنچه قرآن گفته است، فراتر نروید

و هدایت را در غیر او نجوید که گمراه می شوید .

(مسند الامام الرضا علیه السلام ، ج ۱، ص ۳۰۷)

قرآن، همواره تازه و راهگشا

قرآن ریسمان محکم، دستاویز استوار و آیین برتر خدا در میان بندگان است.

به سوی بهشت راهبری می‌کند و از دوزخ (هایی می‌بخشد.
در اثر گذشت زمان، کهنه نشده و با تکرار بر زبانها از ارزش و اثربخشی آن کاسته نمی‌شود؛

زیرا خداوند، آن را برای زمان خاصی قرار نداده است،
بلکه حجت برای همه انسانها در سراسر زندگی آنها است
و نه از پیش رو و نه از پس، باطل به آن وارد نخواهد شد.
از سوی خداوند حکیم و ستوده فرود آمده است؟

متن ثابت ، پاسخگوی نیازهای متفاوت

چرا قرآن با وجود تفسیر ها و تحلیل های فراوانی که نسبت به آن صورت گرفته، روزبه روز بر طراوت و تازگی اش افزوده می شود؟

امام رضا علیه السلام در پاسخ می فرماید :
زیرا قرآن برای زمان و مردمان خاصی نازل نشده،
بلکه در هر زمان و برای هر گروهی، تازه است،
گویا از نو نازل شده است.

قرآن، چونان طبیعت

امام صادق علیه السلام فرمود:

«قرآن، زنده است و نمی میرد و مانند شب و روز، و به سان خورشید و ماه، جریان دارد

(بحارالانوار، ج ۹۲، ص ۸۳، ح ۱۴)

قرآن، قرائت، تلاوت یا تدبر ؟

قرائت

المزمل : ٢٠ ... فَاَقْرَأْ مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ

تلاوت

البقرة : ١٢١ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

امام صادق (ع) فرمود: حقّ تلاوت، عمل است.
كونوا دعاة الناس باعما لكم و لا تكونوا دعاة بالسنتكم.

(نور الثقلين، ج ١، ص ٥٧)

تدبر و تفکر در قرآن

النساء : ۸۲ أَ فَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ وَ لَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا

. آیا آنها درباره‌ی قرآن بدقت نمی‌اندیشند؟ اگر این کتاب از ناحیه‌ی غیر خدا بود، قطعاً در آن تضاد و تناقض بسیار می‌یافتند
ص : ۲۹ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ

این قرآن کتابی است سرشار از برکات الهی که بر تو [ای پیامبر] نازل کرده‌ایم، تا مردم درباره‌ی آیات آن فکر کنند و تا خردمندان متذکر حکمت‌های نهفته در آن شوند ..

قرآن و تفسیر

پیامبر اولین مفسر قرآن

النحل : ٤٤ ... وَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

این قرآن را بر تو نازل کردیم، تا برای مردم آنچه را که نازل شده [از احکام و اوامر الهی] بطور مشروح بیان کنی، باشد که آنها بیندیشند ..

معنای تفسیر :

تفسیر، به معنای «روشن نمودن و بیان کردن»
تفسیر از ریشه «فَسَّرَ» به معنای کشف می‌باشد.

(زیبیدی، تاج العروس، ج ۱۳، ص ۳۲۴)
(جوهری، الصحاح، ج ۲، ص ۷۸۰)

به عبارت دقیق تر تفسیر به معنای روشن کردن و پردهبرداری از
چهره کلمه یا کلامی است که بر اساس قانون محاوره و فرهنگ
مفاهمه ایراد شده باشد و معنای آن واضح و آشکار نباشد.

(تسنیم، عبدالله جوادی آملی، ج ۱، ص ۵۲)

منشأً نیاز به تفسیر قرآن

تفسیر به کلام مبهم اختصاص دارد؛ اما ابهام کلام از دو ناحیه ممکن است حاصل گردد:

۱. از ناحیه خود کلام: یعنی کلام، خود به گونه ای باشد که معنا را نتواند القا کند.

۲. از ناحیه مخاطب و فهم کلام: کلام فی نفسه واضح باشد، اما مخاطب به جهتی نتواند معنا را درک کند.

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا» (النساء : ۱۷۴)؛ ای مردم، از پروردگارتان دلیل روشنی بر شما آمد و به سوی شما نوری آشکار فرو فرستادیم.

مهم ترین مبانی تفسیر قرآن :

قدس‌ی بودن قرآن

یعنی: تمام الفاظ و محتوای قرآن از سوی خداوند بر پیامبر (ص) نازل شده و جبرئیل امین، فقط واسطه نزول آن بوده است.

قرآن: نزل به الروح الامین* علی قلبک لتکون من المندرين (شعرء ۱۹۴)
روح الامین آن را بر قلب تو نازل کرده تا از اندازکنندگان باشی.

در آیه یاد شده از نزول قرآن به واسطه جبرئیل امین بر قلب پیامبر (ص) سخن به میان آمده است؛ فرشته‌ای که امین خداست و هیچ تغییری در وحی نداده و آن را بدون هیچگونه زیاده و یا نقصانی بر قلب محمد (ص) فرود آورده و قرآن در قلب پیامبر تثبیت شده است

(طبرسی، ج ۷، ص ۳۲۰).

۲. امکان تفسیر قرآن

از منظر مفسران شیعه، فهم و تفسیر قرآن، امری ممکن و مراتب عمومی آن منحصر به معصومان(ع) نیست و برای دیگر مفسران نیز مقدور است.

این دیدگاه در مقابل، گروهی است که معتقدند: تفسیر و فهم قرآن فقط برای معصومان(ع) امکان پذیر است.

۳. ساختار چند معنایی قرآن

وجود ساختار چندمعنایی برای آیات قرآن، به این معناست که برای هر آیه غیر از معنای ظاهری، یک یا چند معنای باطنی و درونی در لایه‌های بعدی وجود دارد که از آن به "بطن" و یا "استعمال لفظ در بیش از یک معنی" تعبیر می‌شود.

در اصطلاح مفسران شیعه، غالباً "بطن" همتای "تاویل" و در برابر معنای ظاهر آیات دانسته شده است، بااستناد به این روایت: "ظهره تنزیله و بطنه تاویله" (بحار، ج ۸۹، ص ۹۴)

۴- انسجام و پیوستگی آیات قرآن

قرآن گرچه در طول ۲۳ سال بر پیامبر اسلام(ص) نازل شده و نزول آیات آن در مراحل و شرایط مختلف بوده است، ولی همه آنها در ارتباط با هم و از نظر معنا دارای انسجام واحدی هستند و خداوند، آیات قرآن را به گونه‌ای بیان کرده که همساز و هم جهت با هم و دارای ارتباط معنایی هستند. هر کس همه ی آیات قرآن را در کنار هم مطالعه نماید، تناسب آنها را با یکدیگر و دوری آنها را از هرگونه اختلاف و ناسازگاری درمی یابد؛ و چنین ویژگی‌ای نشانه انسجام آیات است.

